RONDEL VELIKANA UČENIKA GIMNAZIJE U OSIJEKU

idejni projekt

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti organizira opsežan program obilježavanja 190. godišnjice rođenja i 100. obljetnice od smrti časnog đakovačkog biskupa Josipa Jurja Strossmayera (1815. – 1905.). Družba Braća Hrvatskoga Zmaja, kao kulturna organizacija utemeljena njegovanja hrvatsk kulturne baštinu, priključuje se programu Akademije inicijativom da se ispred zgrade osječke gimnazije u Tvrđi formira Rondel velikana uz kojega se postavlja Strossmayerova bista. Strossmayer je bio učenik te gimnazije pa se time ujedno formira prostor za postavljanje bista i drugim zaslužnim učenicima gimnazije, a to su dva dobitnika Nobelove nagrade za znanstvena dostignuća: profesor organske kemije Lavoslav Ružička (1887. - 1976.) dobiva nagradu 1939., a 1975. godine dobiva ju i njegov nasljednik Vladimir Prelog (1906. - 1998.). Formiranjem rondela s bistama velikana ostvaruje se ujedno i svečani dominantni prilaz u sklopu osječke Tvrđe kao prvorazrednom urbanom monumentu

Ključne riječi: Osijek, Strossmayer, Ružička, Prelog, rondel

IMPRESUM

Družba Braća Hrvatskoga Zmaja u organizaciji Zmajskog stola u Osijeku priključuje se obilježavanju 190. obljetnice rođenja i 100. obljetnice od smrti časnoga đakovačkoga biskupa Josipa Jurja Strossmayera postavljanjem njegove biste ispred zgrade Gimnazije u Osijeku.

Opsežan program obilježavanja Strossmayerovih godišnjica pokrenula je Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti te je namjeravano postavljanje Strossmayerove biste ispred zgrade Gimnazije u Osijeku usklađeno s programom Akademije i pridruženo tom programu.

Tim povodom pokreće se inicijativa za postavljanjem bista još dvojici istaknutih učenika Gimnazije u Osijeku, nobelovcima Lavoslavu Ružički i Vladimiru Prelogu, te se predlaže prikladno i uobičajeno oblikovanje spomeničkog prostora u parku ispred zgrade Gimnazije.

Družba Braća Hrvatskoga Zmaja temelji se na tradiciji i preuzela je ime prema imenu družbe Red zmajskih vitezova (Ordo equestris draconis), koju je s pretežito hrvatskim velikašima osnovao kralj Sigismund 1408. godine. Družba je utemeljena 16. studenog 1905. te se Zmajski stol u Osijeku programom formiranja Rondela velikana i podizanjem spomenika Josipu Jurju Strossmayeru uključuje u program obilježavanja stogodišnjice formiranja Družbe tijekom iduće godine.

KONCEPCIJA:	Josip Cvenić, Zmaj Osječki Donjogradski Nikola Dogan, Zmaj Hrtkovački Sv. Klementa Andrija Mutnjaković, Zmaj Osječki III. Stjepan Sršan, Zmaj Gorjanski Stjepan Tomaš, Zmaj Đurđenovački Antun Tucak, Zmaj Sovićki, pročelnik
PROSTORNO OBLIKOVANJE:	Andrija Mutnjaković, dipl. ing. arh.
OBLIKOVANJE BISTE:	Marijan Sušac, akademski kipar
KOMPJUTORSKA GRAFIKA:	Ivan Zidar, informatičar
IZDANJE:	Družba Braća Hrvatskoga Zmaja, Zmajski stol u Osijeku

DRUŽBA BRAĆA HRVATSKOGA ZMAJA

Družba Braća Hrvatskoga Zmaja kulturna je organizacija utemeljena u svrhu njegovanja hrvatske kulturne baštinu i oživljavanja uspomene na događanja iz hrvatske povijesti i uspomene na zaslužne Hrvate. U gotovo stogodišnjoj povijesti Družba je organizirala nekoliko važnih kulturno-povijesnih manifestacija (pronalaženje i prijenos posmrtnih ostataka Petra Zrinskog i Frana Krste Frankopana u zagrebačku prvostolnicu, pohrana posmrtnih ostataka Eugena Kvaternika i njegovih sudrugova, iniciranje velike nacionalne proslave 1000. obljetnice Hrvatskoga Kraljevstva i drugo) podigla je brojna spomen obilježja (glagoljski natpis u povodu 1300. obljetnice pokrštenja Hrvata u zagrebačkoj katedrali, spomenik hrvatskoj himni u Zelengaju, spomenik hrvatskom jeziku u Stubičkim Toplicama, spomenik Anti Starčeviću u Zagrebu, spomenik sv. Jurju pred Kamenitim vratima u Zagrebu, i drugo), postavila je više od stotinu spomen-ploča kao oznaka povijesnih događaja ili sjećanja na zaslužne osobe, objavila je brojne knjige te spasila od uništenja nekoliko povijesnih građevina u kojima djeluje (Kamenita vrata u Zagrebu) ili je njihov vlasnik (stari grad Ozalj, kaštel u Bakru i drugo).

Družbu vodi Meštarski zbor na čijem je čelu Veliki meštar, a sada tu čast obnaša Matija Salaj Zmaj Starovukovarski. Družba djeluje u Matici u Zagrebu i u zmajskim stolovima u većini hrvatskih gradova, pa tako i u Osijeku djeluje Zmajski stol osnovan 2002. godine. U ovom dvogodišnjem razdoblju Zmajski stol u Osijeku sudjelovao je u koncipiranju i nakladništvu nekoliko knjiga te pokrenuo akciju za postavljanje poprsja učenika osječke Gimnazije koji su se istaknuli znanstvenim ili društvenim djelovanjem, a to su biskup Josip Juraj Strossmayer te nobelovci Lavoslav Ružička i Vladimir Prelog. Postavljanjem tih spomenika u kružno oblikovani prostor, smješten u parku ispred zgrade Gimnazije (radno nazvan Rondel velikana), ujedno se uređuje dominantni ulaz u kompleks Tvrđe i inicira uređenje cjelovitog parka ispred južnog pročelja rubnih zgrada Tvrđe.

Zaštitnik Družbe jest sv. Juraj Mučenik, znak je Družbe hrvatski grb obgrljen i čuvan od zlatnog zmaja zelenih krila, a Družbino je geslo

PRO ARIS ET FOCIS DEO PROPITIO
ZA ŽRTVENIKE I OGNJIŠTA S BOŽJOM MILOŠĆU

RONDEL VELIKANA

Zgrada osječke Gimnazije sagrađena je 1890. godine prema prvonagrađenom natječajnom projektu bečkih arhitekata Moriza i Carla Hintertragera. Gimnazija ima iznimnu čast i jedinstvena je po tome što su je pohađala dva dobitnika Nobelove nagrade za znanstvena dostignuća: Lavoslav Ružička i Vladimir Prelog. Prethodna omanja zgrada osječke Gimnazije također se može podičiti svojim učenicima, a među njima je i jedan od crkveno i društveno najvažnijih hrvatskih biskupa: Josip Juraj Strossmayer.

Josip Juraj Strossmayer (1815. – 1905.) kao đakovački biskup i cijenjeni vatikanski dostojanstvenik zalagao se za obnovu starohrvatskoga bogoslužja i suradnju kršćanskih crkava, kao idejni i politički vođa Narodne stranke zalagao se za ujedinjenje hrvatskih pokrajina i hrvatsku autonomiju, kao intelektualac i mislilac zalagao se za kulturnu i političku afirmaciju Hrvatske s ciljem stvaranja okosnice državnosti i civilizacije Južnih Slavena, kao mecena prihodima bogate Đakovačke biskupije pomogao je osnivanje Hrvatske (Jugoslavenske) akademije znanosti i umjetnosti, Hrvatskog sveučilišta i Galerije starih majstora HAZU. Svojim svestranim crkvenim, društvenim i kulturnim djelovanjem Strossmayer je znatno utjecao na formiranje hrvatske samosvijesti, na afirmaciju znanstvene i umjetničke spoznaje. Stoga je hvalevrijedno i razumno odati mu počast povodom obilježavanja njegovih godišnjica, podizanjem spomenika u Osijeku, mjestu njegova rođenja i pohađanja gimnazije.

Lavoslav Ružička (1887. – 1976.) kao profesor organske kemije i predstojnik Organsko-kemijskog zavoda u Zurichu proučavao je prirodne tvari, njihovu konstituciju i strukturu, a njegovi znanstveni radovi o steroidnim hormonima i terpenskim spojevima te provedene sinteze hormona temelj su organsko-kemijske industrije. Nobelovu nagradu dobio je 1939. godine za određivanje kemijske konstitucije i sintezu muških spolnih hormona, a ta istraživanja imala su fundamentalno značenje za razvoj organske kemije i biokemije. Osnovnu školu i gimnaziju pohađao je u Osijeku, gdje je i maturirao 1906. godine. Stoga je primjereno da mu se u gradu školovanja i ispred njegove gimnazije podigne spomenik.

Vladimir Prelog (1906. – 1998.) naslijedio je Ružičku kao profesor organske kemije i kao predstojnik Organsko-kemijskog zavoda u Zurichu. Nobelovu nagradu za kemiju dobio je 1975. godine za izvorna istraživanja stereokemije velikih organskih i bioloških molekula. Objavio je više od 400 znanstvenih radova s područja organske

kemije, koji su mu donijeli priznanja i članstvo u nekoliko akademija (Njemačka, Amerika, Engleska, Italija, Rusija, Francuska, Irska, Hrvatska) te počasne doktorate više sveučilišta (Barcelona, Bruxelles, Cambridge, Liverpool, Ljubljana, Manchester, Osijek, Paris i drugi). Dio srednjoškolske nastave pohađao je u Gimnaziji u Osijeku. Sve to opravdava da se i njemu podigne spomenik pred zgradom njegova školovanja.

Time se ne iscrpljuje nabrajanje zaslužnih učenika Gimnazije u Osijeku. No čini se primjerenim početi sustavno spomen-obilježavanje upravo spomen - obilježjima tim trima korifejima.

OBLIKOVANJE

Osnovna koncepcija urbanističkog oblikovanja Rondela velikana temelji se na ideji obilježavanja dominantnog pristupa u osječku Tvrđu kao važnog ambijenta fortifikacijske i barokne arhitekture. Sadašnje stanje slučajno organiziranog parka nikako ne odgovara arhitektonsko-urbanističkoj kvaliteti tog povijesnog lokaliteta. Valjalo bi naglasiti pristup tom lokalitetu, razviti svečani ugođaj posjetitelja vizualnom pripremom na barokni ugođaj arhitekture Tvrđe. U toj funkciji park pred zgradom Gimnazije preoblikuje se prema primjerenom obrascu barokne pejsažne arhitekture s osnim usmjerenjima i središnjom točkom okupljanja, kao pripremom za prilaz monumentu i ulazak središnjom ulicom u prostor Tvrđe. Pri tome s brižnom pažnjom poštovane su kvalitete postojeće hortikulture, a koje je potrebno dopuniti pratećim projektom hortikulturnog uređenja. Formirani kružni prostor akcentuira prilaz, a ujedno je i funkcionalno optimalan ambijent za postavljanje skulptura jer kružna forma osigurava potrebnu ravnopravnost svih položaja, a time i ravnopravnost svih spomen-obilježja. Spomenici su smješteni u središnjoj osi prilaznih putova kao znak reprezentativnosti i time iskazanog poštovanja. Osna lokacija spomenika podržana je bočnim kamenim klupama, kao svrhovitim urbanim inventarom, kako za šetače, tako i za učenike Gimnazije. Rasvjeta je smještena na utoku putova u rondel pa se time osigurava osvjetljenje kružnoga prostora, a i prilaznih staza.

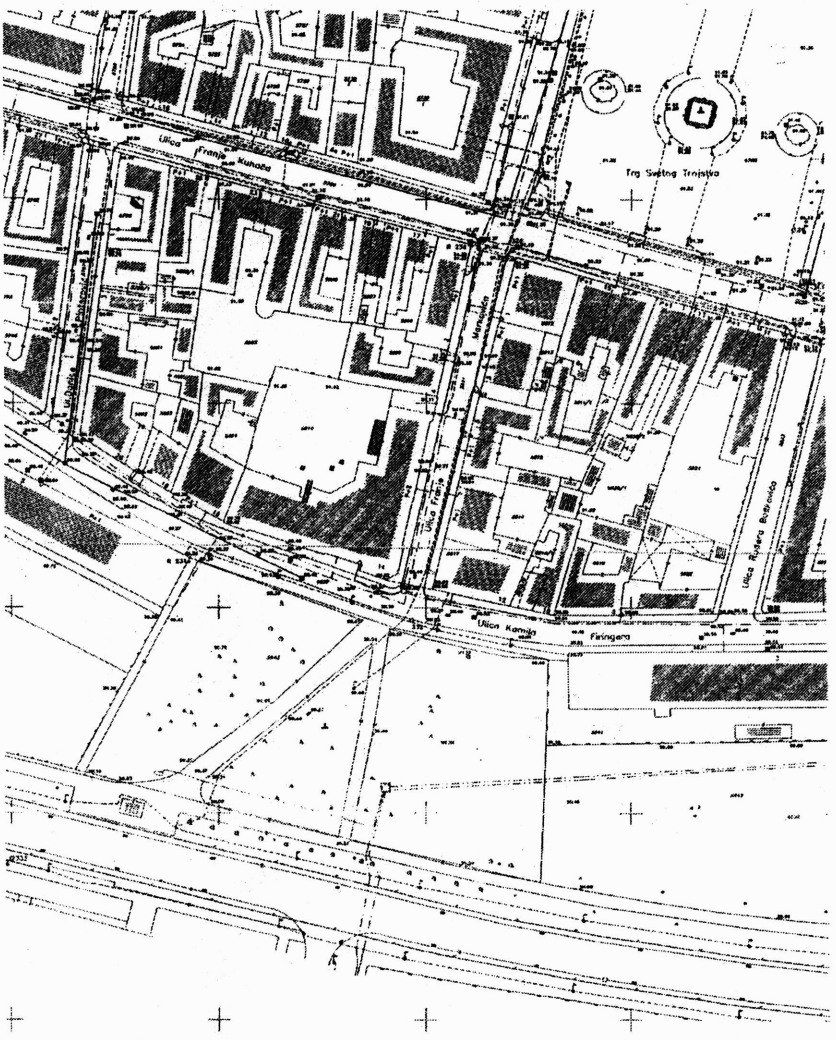
Spomen-obilježja koncipirana su kao brončane biste postavljene na valjkaste postamente od granitnog monolita. Biste se oblikuju kao realistička portretna skulptura. Pri odabiru Strossmayerove biste razmatrana je mogućnost da se načini brončani odljev bista iz njegove epohe (portreti u bronci i sadri Rudolfa Valdeca ili u mramoru Vatroslava Doneganija u vlasništvu Gliptoteke u Zagrebu), no ocijenjeno je primjerenijim izraziti doba postavljanja biste suvremenom kreacijom umjesto izrade replike skulpture iz prošlog ili pretprošlog stoljeća. Za oblikovanje Strossmayerove biste odabran je osječki kipar Marijan Sušac jer se već iskazao i afirmirao kvalitetnom prezentacijom portretiranih osoba i spomeničkom plastikom (Cesarić, nekoliko osječkih liječnika, Pieta', i drugo) i jer se već uspješno bavio kiparskom interpretacijom Strossmayerova lika pri modeliranju Strossmayerova spomenika u naravnoj veličini prema davnoj Valdecovoj skici (izrađenog u bronci i postavljenog ispred katedrale u Đakovu).

Tretman tog spomeničkog Rondela velikana kao prilaza povijesnom ambijentu Osijeka navodi na pomisao da se ujedno asocijacijativnim obilježjem podsjeti i na prethodno razdoblje Osijeka, to jest na rimski grad Mursu. Za razliku od drugih gradova iz rimske epohe (Split, Zadar, Pula), Osijek nema ni jednog in situ očuvanog monumenta rimskog graditeljstva koji bi odavao i prezentirao bogatu osječku povijesnost pa se čini razumnim upravo na prilazu Tvrdi simbolički izraziti i tu dimenziju Osijeka, kao grada na Dravi i grada što je vjekovima svojim mostovima povezivao civilizacije. Motiv asocijacije mogao bi se naći u pronadenom torzu kipa boginje Tyche kao vjerojatne zaštitnice Murse, na čijem podnožju izranja iz riječnih valova poprsje mladog muškarca, za kojega se vjeruje da predstavlja boga Dravusa, patrona Drave. Taj pretpostavljeni ukras rimskoga mosta preko Drave bio bi sretan motiv umjetničkog oblikovanja i izraza osječke prošlosti, a ukomponiran s vodenim efektom središnje smještenoga bazena uklopio bi se u dojmljivu prezentaciju osječkog identiteta.

A great men roundel of the grammar school students in Osijek

Summary

Croatian Academy of Arts and Sciences organizes a comprehensive program celebrating the 190th birth anniversary and the 100th death anniversary of the honoured Đakovo bishop Josip Juraj Strossmayer (1815 – 1905). The Brethren of Croatian Dragon Society, as a cultural organization founded to cherish Croatian cultural legacy, joins the Academy programme with an initiative that a great men roundel is to be formed in front of the Osijek grammar school building in the Citadel; it has been proposed that a bust of Strossmayer is erected, who was a student of this grammar school. Thus it makes way to honour other meritorious grammar students with busts such as two Nobel Prize winners for their scientific achievements : the professor of organic chemistry Lavoslav Ružička (1887 – 1976) won the prize in 1939, and his successor Vladimir Prelog (1906 – 1998) won it in 1975. By forming the great men rondel a solemn dominant access is created to the Osijek Citadel complex as a first-class urban monument.
Key words : Osijek, Strossmayer, Ružička, Prelog,



Situacioni plan

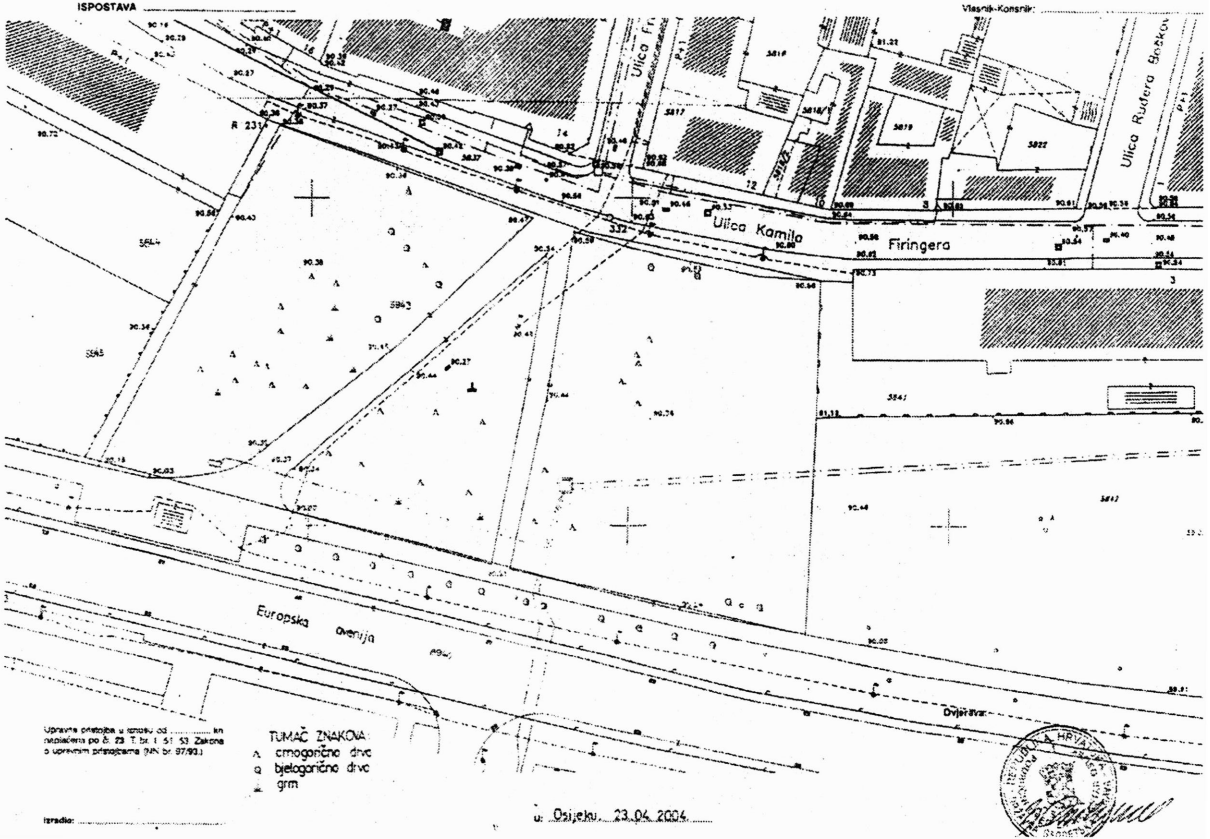
REPUBLIKA HRVATSKA
DRŽAVNA GEODETSKA UPRAVA
PODRUČNI URED ZA KATASTAR OSIJEK

ISPOSTAVA .....

SITUACIONI PLAN

MJERILO = 1:500

Katast. općina: Osijek
Broj lista katast. plana: 58 ..... 2k. ul. br. .....
Klasa: .....
Vlasnik-Korisnik: .....



Upravna pristojba u iznosu od ..... kn naplaćena po čl. 23. T. br. I. 51. 53. Zakona o upravnim pristojbama (NN. br. 97/93.)

TUMAČ ZNAKOVA:
A crnogorično drvo
a bjelogorično drvo
grm

Izradio: .....

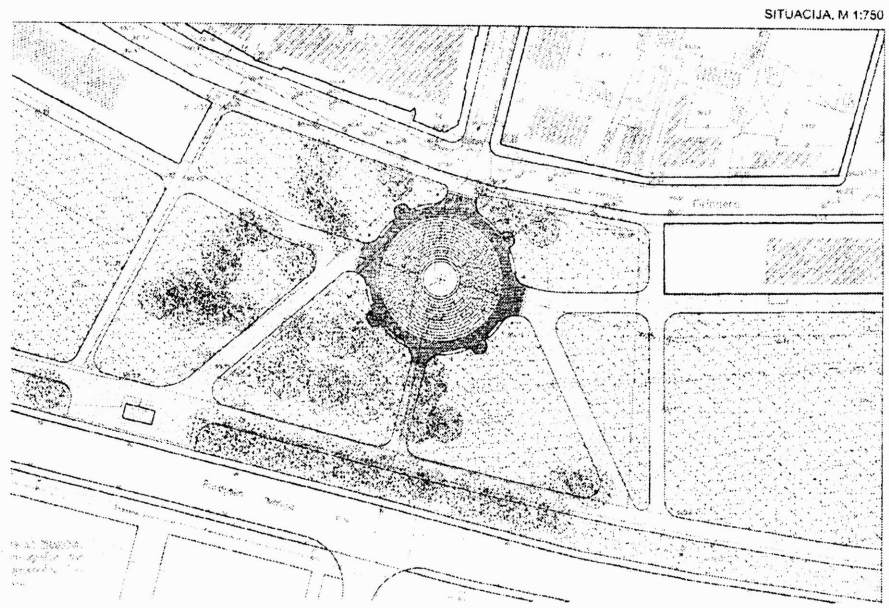
U Osijeku, 23.04.2004.



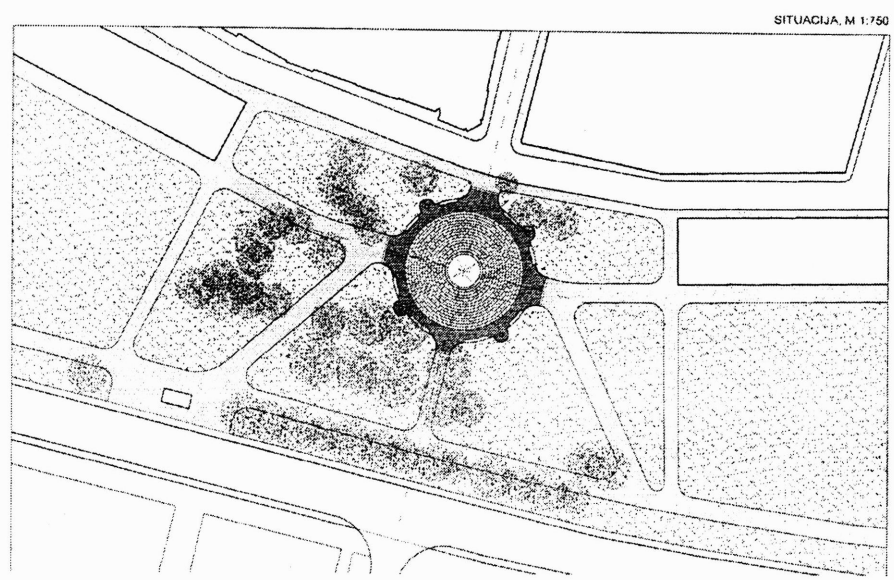
Današnje stanje



Današnje stanje

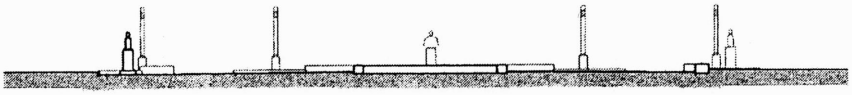


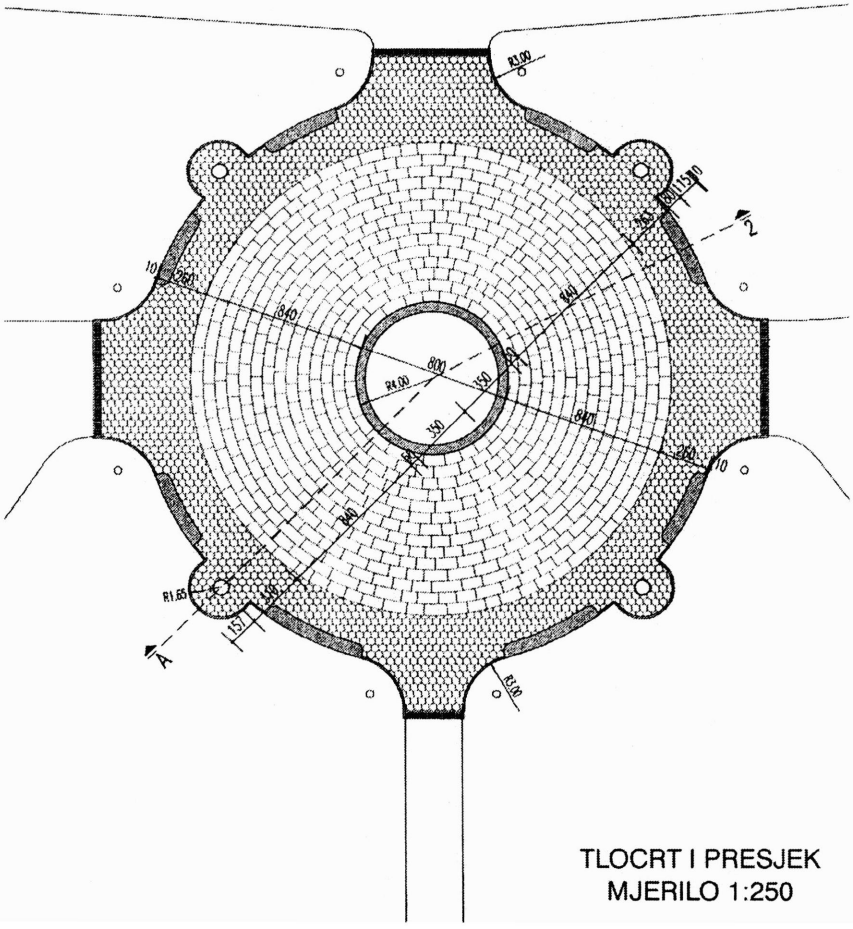
RONDEL VELIKANA: STROSSMAYER, RUŽIČKA PRELOG



RONDEL VELIKANA: STROSSMAYER, RUŽIČKA PRELOG

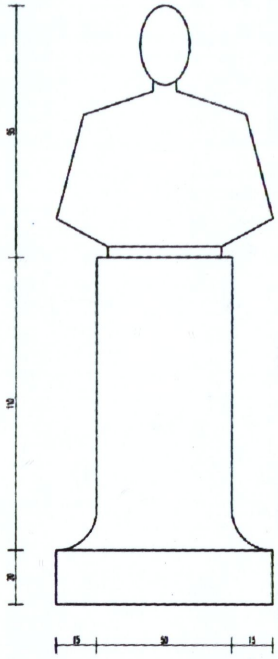
RONDEL VELIKANA: STROSSMAYER, RUŽIČKA, PRELOG





TLOCRT I PRESJEK
MJERILO 1:250

POSTAMENT ZA POPRSJE



MJERILO 1:10



Josip Juraj Strossmayer
(oblikovanje biste Marijan Sušac, akademski slikar



Idejni projekt



Idejni projekt

UPUTE SURADNICIMA

Anali Zavoda HAZU objavljuju članke i druge priloge iz svih znanstvenih područja s posebnim naglaskom na radove koji su od interesa za Slavoniju i Baranju.

Postupak recenzije radova provodi se u odgovarajućem razredu Akademije i kategoriziraju se ovako:

- izvorni znanstveni članci
- prethodno priopćenje
- pregledni članci
- izlaganje na znanstvenom skupu
- stručni radovi
- prikazi se objavljuju i ne recenziraju.

Za objavljivanje se prihvaća jedino izvorni rad. Radove objavljene u drugim publikacijama ne objavljujemo.

Dostava rukopisa

Radovi se dostavljaju na adresu uredništva Anala, Zavod za znanstveni i umjetnički rad HAZU, 31000 Osijek, Kuhačeva 29/I. Rukopisi prihvaćeni za tisak trajno su vlasništvo Zavoda HAZU i ne mogu se objavljivati u drugim časopisima bez suglasnosti Zavoda.

Radovi se dostavljaju s dvostrukim proredom, samo na jednoj stranici lista papira, u dvije kopije. Ilustracije (grafikoni, tablice, fotografije) izrađuju se najviše do formata A4, na pausu ili bezdrvnom papiru, crnim tušem. Svaki prilog sadrži pored oznake članka mjesto priloga u okviru teksta. Sažetak rada, maksimalno 150 riječi, predaje se na hrvatskom jeziku i po mogućnosti na engleskom.

Radovi se moraju dostaviti na disketama PC formata. Uz diskete obvezno treba priložiti i jedan primjerak ispisanog rada s pripadajućim slikama i tablicama. Preporučljivo je da radovi budu pisani u programu Worf Perfect ili Word for Windows.

Rukopisi se ne vraćaju.

Izvorni znanstveni članci trebaju imati ovu strukturu: uvod, materijale i metode, rezultate i diskusiju. Ovaj redoslijed odgovara četirima pitanjima:

(1) Što je bio problem? (2) Kako je problem proučavan? (3) Što je otkriveno? (4) Što znače dobiveni rezultati?

Uvod treba sadržavati jasno postavljen problem, značenje i svrhu istraživanja, definicije svakog pojedinog specijalnog izraza i objašnjenje kratica koje će se u članku upotrebljavati.

U poglavlju o materijalima i metodama iznosi se ono čime se i kako došlo do rezultata istraživanja. Potrebno je iznijeti dovoljno pojedinosti tako da svaki kompetentni stručnjak može ponoviti istraživanje. Metode se prikazuju prema kronološkom redoslijedu njihove primjene. Ako je primijenjena metoda prethodno objavljena, potrebno je citirati samo referencu.

U poglavlju o rezultatima prezentiraju se obrađeni podaci. U njemu se izlaže novo znanje. Način izlaganja mora biti jasan i jednostavan. Ono što se vidi iz tablica ilustracija nije potrebno ponavljati u tekstu.

U diskusiju se iznose načela, odnosi i generalizacije koje proizlaze iz rezultata. Rezultate treba raspraviti a ne rekapitulirati. Potrebno je istaknuti svaku iznimku ili nedostatak korelacije te upozoriti na razlike između postojećih stajališta. Treba pokazati da li se dobiveni rezultati i njihova tumačenja slažu ili pobijaju prije provedena istraživanja. Bez nekog ustručavanja treba istaknuti sve eventualne teorijske implikacije, kao i mogućnosti primjene rezultata istraživanja. Zaključke treba izraziti što je moguće jasnije, a za svaki zaključak treba sumirati dokaze.

Prethodna priopćenja sadrže nove znanstvene spoznaje čiji karakter zahtijeva hitno objavljivanje. Ne moraju omogućavati ponavljanje i provjeru iznesenih rezultata.

Pregledni članci razlikuju se od izvornih znanstvenih članaka. U preglednom se članku daje pregled prethodno publicirane literature koja se razmatra s nekog određenog gledišta. U njima se kritički vrednuje publicirana literatura i na osnovi toga često dolazi do vrlo važnih, pa i novih zaključaka. Pregledni članci mogu imati težište na kritičkom vrednovanju literature, na bibliografskoj kompletnosti literature o danom predmetu, na povijesnoj analizi s gledišta povijesti znanosti.

Stručni radovi predstavljaju korisne priloge iz područja struke čija problematika nije vezana za izvorna istraživanja. To znači da materija ne mora biti novost u svjetskim okvirima.

Prikazi knjiga u pravilu se pišu na poziv uredništva. Uredništvo okvirno određuje duljinu prikaza. Prikazivač treba odgovoriti na jedno od ovih pitanja: je li knjigu tre-

balo objaviti, je li bolja ili lošija od sličnih knjiga ako one postoje ili za koga knjiga može biti korisna. Elementi prikaza moraju imati ovaj logički slijed: postavljanje pitanja, razmatranje dokaza "za" i "protiv", odgovor na ostavljeno pitanje.

Tablice. Tablicu treba tako orijentirati da se čita prema "dolje", a ne "poprijeko". Tablica mora biti razumljiva, bez referenci u tekstu i mora sadržavati eksperimentalne pojedinosti koje su potrebne za ponavljanje eksperimenata. Mjesto tablice u tekstu rukopisa treba označiti na margini. Posebnu pozornost treba posvetiti uporabi mjernih jedinica.

Ilustracije (fotografije, grafikone) treba upotrebljavati u ova tri slučaja: kad služe kao dokaz u prilog zaključku, kad su očigledno efikasnije izražajno sredstvo od teksta te kada neki podatak treba posebno istaknuti.

Grafikoni se koriste samo onda kada podaci pokazuju izrazite trendove. U protivnom se treba zadovoljiti s tablicama. Na poleđini fotografija uvijek treba označiti njihov vrh mekom olovkom.

Reference. U pogledu citirane literature navode se prvenstveno reference publiciranih radova. Nepublicirani materijali, bitni za obradu problema, citiraju se u tekstu u zagradama ili u bilješkama. Svaki citat u tekstu mora se naći u popisu citirane literature; svaki podatak iz popisa mora se navesti u tekstu. U referencama se moraju navoditi svi autori prema originalnoj publikaciji. Citiranje treba provoditi prema alfanumeričkom sustavu. Reference u popisu citirane su poređane abecednim redom, a u tekstu su označene onim brojevima koje imaju u popisu, dakle, prva referenca u tekstu ne mora biti označena brojem 1.

Primjer ispravne reference za knjige:

Marić, A.; Financiranje proširene reprodukcije, Informator, Zagreb, 1991. str. 35-60.

Marić, A., M. Rodić: Prostorno uređenje i zaštita okoliša, Naprijed, Zagreb, 1990.

Primjer ispravne reference za studije, članke:

Korošić, M.; Problemi razvoja malih poduzeća, Ekonomski pregled, 3/1990, Zagreb, 1990. str. 3-15.

Primjer ispravne reference za zakone, odredbe, odluke:

Zakon o proširenoj reprodukciji, Narodne novine RH, 4/1991.

Tehnički urednik: ZORISLAV VAJNAND, graf.inž.

Lektor: LORNA RAJLE, prof.

Prijevod: DUBRAVKA PAPA, prof.

UDK: mr.sc. JELICA LEŠĆIĆ

Naklada: 200 primjeraka

Tisak: Tehnološka škola "Ruđer Bošković" – Osijek